

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > ספר נפש החיים 001 שער א פרק א הקדמה

ספר נפש החיים 001 שער א פרק א הקדמה

חשיבות הגדרת המושג 'צלם אלוקים'

כתיב ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו וכן כתיב כי בצלם אלקים עשה את האדם. הנה עומק פנימיות ענין הצלם. הוא מדברים העומדים ברומו של עולם והוא כולל רוב סתרי פנימיות הזוהר. אמנם כאן נדבר במלת צלם בדרך הפשטנים הראשונים ז"ל על פסוק נעשה אדם בצלמנו כדמותנו:

הקדמה קצרה לפני שנמשיך את דבריו, מאי נפק"מ מה צורת בניין האדם? בכל דבר תורה שלומדים לכאורה יש נפק"מ, יש תרי"ג מצוות, אנחנו מבינים שצריך לדעת את כל פרטיהם ודקדוקיהם, אבל לשם מה לעסוק בצלם ודמות של בניין האדם? הרי האדם נברא לפני 5772 שנה לערך, אחרי זה הקב"ה נתן כח של פרו ורבו והאדם מוליד אבל הבריאה של בצלמינו כדמותינו זה שייך רק לבריאת העולם, מאי דהוה הוה. אם הדבר הוא רק מה היה לא ייתכן שרוב חכמת התורה - כמו שאומר כאן הנפש החיים - רוב סתרי פנימיות הזוהר, עוסקים רק בעניין של מאי דהוה הוה, ברור לכל בר דעת שזה לא לימוד בעלמא רק לדעת את הדברים, אלא יש כאן דבר ששייך לכל צורת המבנה של האדם בכל פרטי היום! כשהוא יבין איך נברא האדם הכללי בשעת הבריאה שהבורא עולם ברא את עולמו הוא גם יבין לפי"ז מה עבודתו היום.

האדם אמנם נקרא "נפש חיה" אך הלשון הזאת נאמרה לא רק על האדם אלא גם על הנפש של בהמה, הראשונים עומדים על ההבדל, רוח ממללא לדברי התרגום, אבל ודאי שהלשון נאמרה גם על בהמה. במה נאמר לשון שונה בין האדם לבהמה? "נעשה אדם בצלמנו כדמותינו" כאן בעצם מונח צורת אדם, שבזה הוא שונה מבעל חי, בבעל חי לא נאמר שהוא מעין צלם ודמות של מעלה.

כשנאמר באדם 'בצלמינו כדמותינו', זה לא הגדרה בלבד במה נברא, אלא כלשון הגמ' במסכת שבת (קלג:): "הוי דומה לו מה הוא... אף אתה..." המהלך הזה מגיע מכח שהאדם נברא 'בצלמינו כדמותינו', ודאי שההבנה בזה זה סוגיית בפני עצמה שבעזר ה' נפה"ח יסביר בארוכה, אבל כל המושג שהאדם נברא בצלם ובדמות של מעלה שנברא דומה לבוראו זה עבודה למעשה שמתגלה ב"מה הוא... אף אתה..." בעצם ההגדרה שהאדם נברא בצלם אלוקים זה בעצם הגדרת העבודה של האדם, כל המצוות כולם כדברי חז"ל כידוע מאוד רמח" מצוות עשה כנגד רמח" אברים שסה' מצוות ל"ת כנגד שסה' גידים, א"כ כל התרי"ג מצוות הן על משקל 'הוי דומה לו', מצווה כמו שידוע בלשון רבותינו מלשון צוותא, הכוונה שהקיום מביא את האדם להתדבקות בבורא מכח מה שנאמר 'הוי דומה לו'. זה בעצם ההבנה הברורה לאיפה ומה תכלית כל המצוות בכללותן, אם רוצים להביא את המצוות לידי תכליתן האדם צריך להבין שהמצוות מגלות אצלו את הצלם אלוקים שלו וע"י כן נדבק בצלם ודמות של מעלה.

אצל כל אחד מאיתנו יש גילוי של צלם, ככל שהצלם אלוקים יותר גלוי אצלו יש יותר גילוי אלוקות, מדרגות בני אדם מצד ההגדרה הפנימית זה תלוי בכמה צלם אלוקים גלוי באדם.

שורש התדמות האדם לבורא

כשאנחנו באים ראשית כל לעסוק במושג צלם, מי שלא רגיל בלשונות האלה בהתחלה הדברים האלה קצת רחוקים ממנו,

לאט לאט ננסה לקרב את הדברים עד שהנפש תבין אותם לפי מדרגתה, אבל ראשית המושגים כפי שהם בלשון תורה ממש.

והוא כי מלת צלם ודמות כאן אינו כמשמעו כי כתוב מפורש (ישעי' מ') 'ומה דמות תערכו לו'. אלא פירושו דמיון מה באיזה דבר. כמו (תהילים קב, ז) 'דמיתי לקאת מדבר' כי לא נעשו לו כנפים וחרטום ולא נשתנה צורתו לצורת הקאת רק שנדמה אז במקרה פעולותיו שהיה נע ונד כמו הקאת מדבר שהוא צפור בודד ומעופף ממקום למקום. כך הוא לפי הפשטנים הראשונים ז"ל. וכן עד"ז הוא ענין מלת צלם. כי המה דומים במשמעם בצד מה:

הבע"ח והאדם שונים בתכליתן, הבע"ח אינו דומה לבורא, האדם בבריאתו דומה לבורא עולם, איפה גילוי הדימוי השורשי של האדם לבורא עולם? [במידות- לכאורה אני צריך לדמות את עצמי, אבל איפה בשורש הבריאה אני כבר דומה? בדיבור- אמת! אבל זה רק אחד מההתדמיות, לא השורש, איפה השורש?] הנשמה- היא חלק אלוה ממעל, במה היא דומה לבוראה? היא חלק אלוה בשורש העליון (אמנם זו סוגיית עמוקה שהנפה"ח עסק בה בהמשך) זה שורש נקודת ההתדמות, אחד מענפי ההתדמות זה בכח הדיבור, בבע"ח יש רק כח שנקרא בלשון חז"ל שיחה, שיחת דקלים שדים וכו' (סוכה כח. ב"ב קלד). אבל אין בו כח של דיבור, כח הדיבור זה מעין דמות של מעלה שנאמר אצל הבורא "ויאמר אלוקים" הרי שבזה דומה לבורא.

א"כ שני שורשים בדימוי לבורא, השורש העליון חלק אלוה ממעל, דברים מופשטים וגבוהים, אבל החלק הפשוט יותר הוא מה שיש באדם כח דיבור שזה מעין דמות של מעלה, הספורנו על הפסוק בבראשית "נעשה אדם" מסביר איפה שורש נקודת ההתדמות של האדם לבורא, הוא עומד בנקודה מאוד שורשית של האדם. לבע"ח הרי אין בחירה, בכללות גם למלאכים לא [יש בחז"ל שחטאו ועל זה אומרים רבותינו כיצד, תמיד הלשון בחז"ל כידוע "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה"], לאדם נמסר כח שנקרא בחירה, לכל אדם יש כח בוחר. אומר הספורנו שמה שמה שהאדם דומה לבורא זה בכח הבחירה, כביכול הקב"ה יכול לעשות כל מה שרוצה, "אשר בחר בנו", "אתה בחרתנו מכל העמים" וכן על זה הדרך, הבחירה לבורא את העולם קדמה לדיבור, הבחירה מביאה לידי דיבור, עשרה מאמרות שבהם נברא העולם כל מאמר בא לאחר שבחר, "חשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפוך" כביכול עלה ברצונו לברוא ואז ברא, כאן נקודת הדימוי. [כביכול כל דבר שקיים בבריאה חייב לבוא בצורה של מחשבה דיבור מעשה. דבר שמגיע ממחשבה לידי מעשה זה נפל, זה לא הצורה [1]]

הדמיון לבורא גם מצד הגוף

האדם נוצר מנשמה וגוף, לכאורה רק מצד הנשמה הוא דומה לבורא, אך לא מצד הגוף לכן מהגוף לא בא הדביקות, אבל בעומק גם בגוף הוא דומה- באברים, זה סוד הדבקות השלמה שתהיה בתחיית המתים, כאשר "וייצר את האדם" הוא צר בו דמות של מעלה, בכללות בלשון רבותינו זה נקרא שהצלם שייך לנשמה והדמות שייכת לגוף, כביכול אדם שמת נאמר בו "קללת אלוהים תלוי", מזכיר דמות של מעלה אין נשמה יש רק גוף.

על דרך כלל האדם לא מסתכל על הצורה שבו אלא על 'חובת האדם בעולמו', מי שמסתכל על צורתו אנחנו אומרים שהוא חיצוני, אבל בפנימיות כל המצוות עוסקות בצורת אדם, אומרים רבותינו שכל התורה צורת אדם, אדם נקרא עולם קטן אז הצורה של העולם זה אדם, אסתכל באורייתא וברא עלמא וברא אדם, צורת העולם- אדם, צורת התורה- אדם. צורת האדם- אדם. כל הבריאה צורת אדם. בלשון ברורה ועמוקה, כמו שאומרים רבותינו אין בבריאה שום צורה אלא רק צורת אדם. מה שאנחנו רואים בבריאה כביכול הרבה צורות, נסביר בלשון חדה כאשר אני לוקח אדם ומפזר את אבריו אפשר לעשות שלא יראו שזה היה צורת אדם, אלו דברים יסודיים מאוד מאוד מאוד! כל המציאות של הבריאה היא רק צורת אדם, הצורות שאנחנו רואים לפנינו הם חלקי צורת אדם.

מדוע כל הבריאה כולה לא נבראה אלא לשמש את האדם "אלא לשמשני", ודאי שההבנה הפשוטה היא כי האדם בחיר הנבראים, אבל צריך שיהיה "מידו - כמידתו" אם כל הבריאה נועדה בשביל לשמש את האדם צריך שתהיה מתאמת לתשמישו, ודאי שבשטחיות אפשר לומר, האוכל נותן לי שובע המכונית עוזרת וכו'. אבל התפיסה השלימה והאמיתית היא שאין בבריאה אלא רק צורת אדם, וכל דבר שאני משתמש בו הוא חלק מהצורת אדם שלי, למה ראובן גר בבית פלוני ושמעון באחר, ודאי שארבעים ים קודם יוצא בת קול ואומרת, אבל הגמרא אומרת גם בת פלוני לפלוני ועל זה נאמר "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם", איש בלא אישה נקרא בלשון חז"ל "פלגא דגופא" כלומר חצי צורת אדם ביחד עם האשה זה צורת אדם, לפי"ז גם בבית זה אותו דבר. [ידוע שהרבי מקוצק היה אומר שלעבור בית זה שאלה של פקוח נפש, זה חלק מקומת נפשו]. לא מדובר רק על האזור אלא עד הנקודה הכי פרטית עד המסמר שבקיר.

[יש לשון מאוד חריפה בבעל שם טוב הקדוש "אנחנו יושבים על בני אדם יושנים על בני אדם ואוכלים בני אדם]. כאשר אדם מבין שזה צורת הבריאה הוא מסתכל אחרת על כל העולם, יש כאן תפיסה איך כל המציאות קיימת. מאיפה איבדנו את התפיסה הזאת? שורשי הדברים, בשעה שהאדם חטא נאמר בו "נמשל כבהמות נדמו" כוונת הדבר, כמו שבהמה בראשית

יצירתה לא תופסת צורת אדם אלא בהמה, כאשר האדם חטא יורד ממדרגת אדם למדרגת בהמה "אני ובהמתי נאכל מאבוס אחד" "זלגו עיניו דמעות" (כמ"ש בסוף פסחים) כלומר כאשר האדם חטא הוא איבד תפיסה שכל מה שהוא רואה זה צורת אדם.

כל הבריאה מגלה את הבורא

הנפק"מ עצומה ונוראית. נחזור לראשית הדברים ונבין. יש לנו צורך לעסוק בצורת אדם מחמת שהאדם נברא באופן של רמח אברים ושסה גידים כנגד רמח מצוות עשה ושסה מצוות לא תעשה, תכליתם מכח כך להדבק בבוראו בצלמנו כדמותינו, בעל חי שלא בנוי באופן זה לא יכול להדבק ב'צלמנו' של מעלה, אם אני מסתכל על כל הבריאה שהיא לא צורת אדם, אז איננה יכולה להדבק בבוראה, זה עומק חטא אדה"ר שמעמיד את כל הבריאה לא כצורת אדם ואיננה יכולה לגלות את מציאות הבורא ית"ש.

כל דבר שלא נגלה בו צורת אדם לא נוכל לגלות בו את תכלית הבריאה כולה, שזה גילוי מציאותו של הבורא ית"ש. הבריאה נבראה למען "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" רק אדם יכול לגלות זאת, ותכלית הבריאה שכל הנבראים יכירו את הבורא, אחרת בע"ח לא היה צריך להבראות, דבר שלא יכול להכיר את בוראו אין לו סיבת בריאה. היום אנחנו חיים בעולם של חושך אז נראה לנו שיש זכות קיום גם לדברים שלא מגלים מציאותו, אבל לעת"ל יתברר אחרת.

בשעה שיתגלה שהכל חלקי צורת אדם, אז כאשר אני בוחר לגלות את הקב"ה אצלי זה מתגלה בכל חלקי האברים. מצד כך הבע"ח ששייך לממון שלי וכן הצומח שלי וכן הדומם מגלים את המציאות ית"ש. יש היום לזה גילוי לדינא ממש, שבהמת כהן אוכלת בתרומה. הרי הדין שלישראל יש איסור לאכול תרומה זה לא רק דין ממון השבט אלא איסור קדושה, אם אני מתארח אצל כהן אני לא יכול לאכול אצלו תרומה. מה שמתגלה נפשו של הכהן בממון שלו, זה מחמת שכל מציאות הממון שלו זה חלק מצורת אדם שלו, לשון הגמ' בסוף בב"ק הגוזל לחבירו פרוטה כאילו גוזל נפשו, חלק מחלקי נפשו. [הפקר זה כמו אשה מופקרת כשנברא העולם לא היה מושג של הפקר, הכל של אדה"ר הגמ' אומרת שלא הקריב מן הגזל. אמנם צריך להכנס לעומק המושג בעלות, אך ודאי שלא הקריב שור מדין זכיה].

האדם נברא אחרון למעשה בראשית כי זה שלימות כל הנבראים, כמו תמונה, רק כשצירתי את כל הפרטים היה אדם.

כאן נבין את העומק מדוע שנאת חינוך מחריבה בית, אהבת חינוך היא בעצם התפיסה הפנימית של כל הבריאה, פרצופיהן לא שווין נמצא שיש הרבה צורת אדם. אז אנחנו תופסים שלי שליך שלך ומתגלה מהלך שגם באדם עצמו כבר יש פירוד, ולא רק בדומם צומח חי מדבר, אבל לעת"ל שיהיה לנו צלם ודמות של מעלה בשלימות בכל אחד מתגלה צלמו של מקום, הכל אותו דבר, עתיד הקב"ה לעשות מחול, כולם מחוי באצבע ואמרי זה ה' - כוונת הדבר שכולנו מחפשים את אותו דבר (רק הצדיקים מתקיימים והשאר עפר תחת כפות רגליהם). זה נקרא בעומק אהבת ישראל בפרט ואהבת הברואים כולם בכלל.

צריך להבין מה המושג שנקרא בריאה, הצורה השורשית ביותר שנקראת אדם היא התורה מכח כך אסתכל באורייתא וברא עלמא בצורת אדם וברא אדם, והתכלית לגלות אדם שלם.

רק סוגייה אחת בחיים - צורת אדם

בתחילת הדברים נראה לכאורה שנפה"ח תפס איזה פסוק אחד וניסה לבנות עליו ספר שלם, אבל כשבן אדם מבין קצת יותר את הדברים אז הוא מבין שבעצם יש כאן רק סוגייה אחת בחיים, כשאנחנו לומדים בס"ד גמ' יש מלא סוגיות אבל בעצם יש אחת והיא צורת אדם וכל השאר זה חלקי אותה סוגייה. אדם שלא מבין זאת כל דבר זה סוגיה אחרת, ההסתכלות על הבריאה היא רק סוגייה אחת בלבד, השבת היא רזא דאחד בששת ימי המעשה נבראו הרבה מאוד דברים, בשבת התחדש רק דבר אחד - מנוחה, העומק (בפשטות ברא מנוחה אבל כתוב ששבת ולא נברא כלום) ההגדרה בעומק ששבת קודש מגלה שכל מה שנברא בששת ימי המעשה זה דבר אחד. שב"ק היא מעין העוה"ב.

בואו נתבונן, כל הבריאה נבראה בכח ביום הראשון מה שרש"י מביא להדיא בחילת התורה, בכל יום ויום יצא מהכח לפועל כל אחד ביומו, בשביל מה צריך? כי השורש הוא אחד, לא לכל דבר מציאות נפרדת, זה כמו שהאדם לא נברא כל יום אבר אחר, לא שייך שכל יום יברא משהו לעצמו.

תמצית הפרק

ננסה לתמצת את הפרק הראשון של דברי הנפה"ח. לעמוד על עצם תפיסת 'צלם אלוקים'. כאשר האדם נברא והבורא ברא מציאות של אדם, הוא בראו בבחירה, אמרנו שבכח הבחירה הוא דומה לבורא, הזכרנו את דברי הספורנו שאומר שבצלמו זה מעין צלם של מעלה, שמסר לנו כח לבחור. העומק שמונח לפנינו בבחירה, ודאי שהפרטים הבחירה היא אם לקיים את המצווה, אבל בעומק, הבחירה היא בין טוב לרע, וכשנבוא להפשיט במה שדובר עד השתא, האם אני בוחר תפיסה שאין רק מציאות אחת או שיש מציאויות רבות, המוות יפריד רע פירוד מוות. עומק הבחירה אחדות או פירוד האם כל הבריאה כמציאות אחת או כמציאויות נפרדות.

אדם יכול לחיות אלפי שנים וללמוד תורה ולקיים מצוות ויגיד שיש לו בחירה, ילדה קטנה בגן בוחרת בין שתי בובות וככל שהאדם מתבגר הבחירה שלו גדילה, אבל איפה עומדת כל מציאות הבחירה שלו ביום יום, ודאי שהוא צריך לבחור במצוות ולהמנע מעבירות, אמת. אבל עומק מסירת כח הבחירה שהקב"ה מסר כביכול לאדם, הבורא עצמו נקרא אחד, ה' אחד ושמו אחד, הבחירה שנתן לנו מבחירתו שלו, היא האם נבחר במציאותו שלו שזה תפיסה של אחד או שנבחר במציאויות רבות שזה תפיסה של נברא, כביכול בבורא עולם אף פעם אין פירוד, בבריאה יכול להיות אחדות ופירוד.

דברי ר"ע הידועים "ואהבת לרעך כמוך- זה כלל גדול בתורה" המשך דברי חז"ל שם "ר' ישמעאל אומר יש לך כלל גדול מזה. זה ספר תולדות אדם" שם חז"ל אומרים שהראה הקב"ה לאדה"ר את כל הדורות כולם כל אחד איפה מושרש באדם הראשון. איך מבינים בפשטות למה ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה? נו, זו מעלה נפלאה, אם אדם לא תופס שמציאות הבריאה היא אחדות אז למה ואהבת לרעך כמוך הוא דבר טוב? ודאי כי דרך ארץ קדמה לתורה, אבל כשאדם תופס את מהות הבריאה שכל עניינה היא אחדות, "ואהבת לרעך כמוך" אני אוהב את כולם, איחדתי רק בין בני האדם. על זה בא ר"י ואמר שיש כלל יותר גדול, לר"ע "ואהבת לרעך כמוך" לא חייב לאהוב את מי שלא רעך, וגם לא על צומח ודומם, מצד כך מתאחד רק עם בני אדם ורק עם נשמות ישראל ורק עם אלו שלא יצאו מכלל רעך, שם מסתיים הכלל גדול של ר"ע. אבל כשבא ר' ישמעאל ואומר 'זה ספר תולדות אדם' וכמו שדובר בארוכה שעל זה בונה נפש החיים את ספרו שכל הבריאה היא צורת אדם. אז ספר תולדות אדם כולל את הכל. מי שלא מבין את הכלל הגדול של ר' ישמעאל לא מבין מה זה חיים! זה לא תוספת להבנת חיים! זה הבסיס שעליו הקב"ה חקק את עולמו.

בתפיסה שטחית אדם יכול להגיד שהתכלית היא קרבה לבורא והתרחקות מהבורא, ודאי שזה הגדרה נכונה, אבל זה קטנות הדעת, אם אדם עוצר בהגדרה הזאת ולא תופס את הבריאה כולה, זה כמו שאדם אומר שהתכלית של המטוס היא להגיע מכאן עכשיו לאנגליה אבל לא מבין איך זה קורה, חייב להיות שהאדם יבין מה זה בריאה, אדם יכול לחיות מלא זמן ולא להבין מה זה מציאות של בריאה. חז"ל גילו לנו. זה לא השגה של ראובן או שמעון, אלה כל דברי רבותינו. כולל רוב סתרי פנימיות החכמה כמש"כ ר' חיים.

כאשר אדם מבין את הדברים בצורה הנכונה הוא בעצם תופס את מציאותו כמצורפת לכל הבריאה כולה, זה מה שנאמר לעתיד לבוא ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד זה שמותיו ית' כל התורה היא שמותיו יש הרבה שמות, והכל יהי אחד, מצד כך שמו אחד זה "אדם". זה מה שרמוז בדברי רבותינו ששם הויה במילוי שלו הוא מה גימטריא של 'אדם'. זה צורת הגילוי של הבריאה שיש רק צורה אחת ואין משהו אחר, יש לנו נגיעה לזה בשבת מעין עולם הבא. כל מעשינו צריכים להיות מכוונים לחזור ולגלות צורת אדם השלימה.

ודאי שהדברים האלה רחוקים מההבנה איך מקרבים את הדברים האלה לעבודה המעשית, אם יזכנו הבורא נזכה.

[1] "ויש להשכיל ע"ד אמת, כי רצה הקב"ה לזכות את עולמו ויתן לו מכחותיו שנגלה בהם לעולמו, ובתוכם גם כת היצירה שגם זה סגל להם, ואמנם רז כח היצירה, הוא בהמחשבה, שכן קדמה מחשבה לפני כל עשי'. ולהיות שבלא מחשבה אין עושין מאומה, ואם לפעמים עושה אדם בלא מחשבה, זהו מפני שאחד חשב ע"ז, - אנו למדים מזה שהמחשבה היא היוצרת לא רק מפני שבלא מחשבה אין יודעים מה לעשות אלא גם ובעיקר מפני שלא תתכן יצירה בלא מחשבה, ואם אמנם כבר התפתח העולם להכיר ערך של דיבור איך שאיננו מירכס בעולם, עדיין לא למדו ולא התפתחו לעמוד על נשגבות כח המחשבה איך שגם כל ציור במחשבה היא יצירה. כל מחשבה יש לה סגולת כח יצירה, ואין שום ציוד ההולך לאיבוד. ואעפ"י

שהוא גז וחלף והלך לו, הנה הוא נמצא ויש, ועוד עתיד העולם להתפתח למצוא איך לעמוד על כל היצירות הציוריות שנצטיירו ע"י כל חושב. ואז אין לתאר, להעריך ולשער את הגודל הפלאי שיתעלו אליו העולם וכל הנמצאים בו" (הגרי"מ חרל"פ, מי מרום ח"א פרק רביעי אות א).

- [\[נפש החיים שער א\] 1](#)
- [\[עולם הדיבור\] 2](#)

Source: <https://bilvavi.net/shiur/שעראפרקאהקדמה-001-ספרנפשהחיים>

Links

[1] <https://bilvavi.net/nefesh.hachaim.alef>

[2] <https://bilvavi.net/speech>